

Posudek na diplomovou práci Jany Koudelkové Integrace imigrantů z arabských zemí dlouhodobě nebo trvale usazených v Praze

Diplomantka Jana Koudelková si zvolila téma, které u nás nebylo zatím podrobně empiricky zpracováno. Vzhledem k tomu, že zkušenosti s integrací imigrantů z arabských zemí do ČR získáváme hlavně od počátku 90.let 20.století, neexistuje zatím dost empirických materiálů. Téma si zvolila proto, že se specializuje na oblast dějin a kultury islámských zemí a arabistiky a protože získala řadu zkušeností jak z práce Společnosti česko-arabské, tak i ze stáží v organizacích, které se věnují uprchlíkům a migrantům a rovněž z pobytu v islámských zemích. Má tedy řadu předpokladů pojmout téma z více hledisek. Sledování imigrantů z arabských zemí je zajímavé zejména proto, že se jedná o skupinu lidí, kteří se odlišují od české populace náboženstvím, sociokulturním prostředím a často se mohou stát předmětem neobjektivních postojů a hodnocení médií a veřejností-jak sama uvádí.

Cíl práce:

- informovat o arabské menšině imigrantů v ČR, o jejich push a pull faktorech imigrace,
- zjistit problémy imigrantů v procesu adaptace, resp.integrace,
- nalézt konkrétní formy sociální práce, které vedou k usnadnění procesu integrace
- zjistit roli státních i nestátních organizací a institucí zodpovědných za realizaci potřeb imigrantů
- zaměřit se na subjektivní hodnocení přesídlení a otázky současné identity respondentů

Teoretická část:

Teoretická část je zastoupena ve dvou třetinách práce.

Pozornost věnuje nejdříve základní teorii adaptace a integrace, definuje základní termíny, přitom důraz klade na jazykovou integraci, socio-kulturní a občanskou orientaci a integraci a také na integraci na pracovní trh.

Dále se zaměřuje na analýzu a rozbor integrační politiky a to jak obecně ve světě,resp. Evropě (EU), tak i na našem území, které vytvářejí jakýsi rámec možnostem a formám integrace na strukturální úrovni.

Větší pozornost věnuje charakteristikám současné státní integrační politiky, dále z hlediska regionu, a rovněž z úrovně neziskových organizací. Zdůrazňuje, že nedostatečná integrace zpravidla přivádí přistěhovalce do složitých situací a etnickou a sociální odlišnost překrývá se sociálním vyloučením. Podtrhuje fakt, že znalost místního jazyka a vyšší úroveň vzdělání pomáhá při cestě k adaptaci/integraci.

V rámci kapitoly o sociální práci s imigranty v procesu integrace sleduje specifika práce s migranty a uprchlíky v demokratické společnosti a podává přehled o nástrojích, s kterými se v praxi pracuje (orientační-integrační kurzy, zařazení nově příchozích mezi cílové skupiny integrace), uvádí i české možnosti: novela zákona o zaměstnanosti, zavedení „zelených karet“ a zřízení center na podporu integrace cizinců v krajích..

Protože si z celé skupiny imigrantů vybrala arabský svět, uvádí nejdříve životní styl arabsko-islámský a to jak z hlediska jejich norem, vzorců chování a hodnot, tak i z hlediska mravního řádu, kterým se řídí ve svém životě. Dále sleduje „život“ islámu v naší zemi - v Praze a Brně.

Praktická část:

Této části je věnována necelá pětina práce.

Hypotézy: nebyly stanoveny vzhledem k malému vzorku

Cílová skupina:

Skupinu tvoří první imigranti, nicméně dlouhodobě usazení v Praze, socioekonomicky zabezpečení muži s vyšším vzděláním, kteří se hlásí k muslimskému náboženství. Ženy z určitých důvodů nesledovala.

Tzv. „pilotní studie“ je založena na „kvalitativní studii“, kde rozebírá výsledky rozhovorů se 4 imigranty-držiteli českého státního občanství v 8 okruzích : migrace, překážky v procesu adaptace/integrace, role sociálního okolí, role institucí, multikulturní akce a integrační kurzy, pracovníci, identita.

Respondenti negativní zkušenosti zažívali pouze z počátku, takže uváděný přehled nemůže být podkladem pro konkrétní výpověď o problémech arabských imigrantů v současných dnech. Uváděli, že tolerantní vnímání a snaha pochopení ze strany majority byla vždy důležitým prvkem jejich integrace. Vědí o existenci NNO, které se za bývají integrací cizinců a jsou zároveň členy imigrantské a islámské organizace. Čím dříve sem přišli a zde studovali, tím více jsou spjatí s českým prostředím a islám pojmají specifickým způsobem. Protože patří k významným reprezentantům arabské komunity, sami nabízejí, aby jejich znalosti, kontakty a způsob úspěšné komunikace byly kdykoliv využity. Souhlasili s návrhem založení NNO, která by se specializovala na pomoc arabským imigrantům. Důvodem, proč zde zůstávají, je jejich příznivá životní situace, životní partnerky, nová rodina. Důvodem odchodu z jejich země byly vysokoškolské studie v ČR, špatné bezpečnostní podmínky doma, a odešli sami a dobrovolně. Nicméně někdy postrádají klima, kulturu a životní styl země původu. Navrhují co by měl sociální pracovník znát a ovládat. Čechy hodnotí jako příjemné, ale uzavřené lidi.

Metodika:

Jako techniku použila rozhovory, bez bližšího sdělení, protože dotazník není přiložen, jsou pojmenovány pouze okruhy otázek, nikoliv konkrétní znění otázek. I když se jedná o studentku z katedry sociální práce a ne sociologie (jejíž metodika by měla být na rozhodně vyšší úrovni), není zcela jasné s jakými kritérii či ukazateli pracovala a jak vyhodnocovala svoji práci: často cituje odpovědi, ale jejich validita či reliabilita není ověřena. Vzhledem k tomu, že neznám její universitní metodickou přípravu, nemohu ji hodnotit.

Tato část práce je nejslabším článkem.

Jazyková úroveň práce:

Práce je psána srozumitelně, kultivovaným jazykem, s odbornými termíny, jen s několika překlepy. Práce splňuje počtem stran rozsah diplomové práce.

Návrhy:

Mezi návrhy např. uvádí:

- založení centrálního zastřešujícího orgánu, který by se zabýval výhradně integrací imigrantů jak v obecné rovině, tak i v konkrétním životě,

Dr. Tatjana Šišková
Na vršku 5, 150 00 Praha 5
e-mail: tatjana.siskova@centrum.cz
tel. + 420 604 959 657

- složení závěrečných testů pro udělení pobytu pro všechny příchozí bez rozdílu,
- existenci „kouče“ pro integraci
- soc.pracovník by měl mít kompetence v oblasti migrační politiky, vládat cizí jazyky, znát interkulturní komunikaci, mít adekvátní vztah (pozitivní a neutrální) k cizincům, chápat muslimské náboženství
- integrační kurzy by měly být financovány státem

Splnění cílů:

Hlavní význam práce tkví v teorii a popisu životního stylu arabského světa, nikoliv v praktickém zpracování. Akcent na mužské vnímání a soustředění pozornosti jen na jedno pohlaví práci ochudilo, ženský prvek v muslimském světě je vnímán zcela jinak než u nás a výpovědi arabek/muslimek by tento svět přiblížilo v jiných dimenzích. Vzhledem k tomu, že diplomantka zná arabskou kulturu a životní styl a že má praktické zkušenosti z práce v neziskových organizacích pracujících s imigranty, nepohybuje se na nejisté půdě. Cíle práce nabízely širší zpracování. Výsledky pilotní studie jsou velmi omezené, i když zajímavé, více konkrétnosti přináší spíše její osobní znalost než data respondentů. Témata, která by si zasluhovala širší zpracování, by se měla týkat hodnocení přesídlení, otázkám současné identity respondentů, push a pull faktorům imigrace a role ženy a její zkušenosti s migrací. Výše vzdělání respondentů z nich činí bezproblémové osobnosti, jejich zkušenosti nejsou reprezentativní a málo vypovídají o obvyklých imigrantech. Velkým přínosem je shrnutí požadavků na sociálního pracovníka s imigranty a uvedení dokumentů a materiálů, ze kterých vychází vládní politika integrace cizinců. Práce by se měla stát odrazovým můstkem pro další podrobnější studie s daným tématem.

Literatura:

Diplomantka využívala odbornou literaturu ve velké míře, ať již o imigrantech, politice našeho státu v této oblasti či ve světě, o sociální práci, interkulturních specifikách a hlavně o Arabech a muslimech. Cituje jak z českých materiálů a literatury, tak i se zahraničí.

Otázky k obhajobě:

- 1) V čem je konkrétní rozdíl mezi multikulturalismem a občanskou integrací jednotlivců?
- 2) Čím přesně by se měl zabývat centrální orgán pro práci s arabskými imigranty? Jakou roli by zde hrál sociální pracovník? A proč jen s arabsko-muslimskou skupinou, je nějak specifická a odlišuje se od obecných imigrantů?
- 3) Který vzor přístupu k cizincům a imigrantům preferuje a proč?
- 4) Respondenti pilotní studie jsou adaptováni nebo integrováni?

Ohodnocení:

Vzhledem k tomu, že práce splňuje podmínky kladené na diplomovou práci, doporučuji ji k obhajobě. Práci hodnotím jako velmi dobrou.

Tatjana

Praha, dne 17.5.2009

Dr.Tatjana Šišková
tatjana.siskova@centrum.cz
 tel. 604 959 657

Dr.Tatjana Šišková
 Na vršku 5, 150 00 Praha 5
 e-mail: tatjana.siskova@centrum.cz
 tel. + 420 604 959 657